

Hyrynsalmi Vonkka II

Esihistoriallisen asuinpaikan kaivaus 1998

Kunta: Hyrynsalmi

Kylä: Hyrynsalmi

Tila: Salmi 119:42

Maanomistaja: UPM-Kymmene Oy

Sijainti: Peruskartta 3443 08 HYRYNSALMI

koordinaatit: x = 7177 90

y = 571 46

z = 156 - 157,5

Muinaisjäännösluettelon numero: 18

Aikaisemmat tutkimukset: Inventointi 1960 Huurre nro 16:II, kaivaus 1961 Huurre, kaivaus 1976 Huurre (ei kertomusta), Suominen 1997.

Aikaisemmat löydöt: KM 15082: 17–33, 15393:1–2527, 19903, 20361, 21466, 23572: 1–2, 30273:1–59, kampa- ja asbestikeramiikkaa, pronssikirveen valinmuotin pala, kiviesineitä ym.

Kertomukseen liittyvät löydöt: KM 31384:1–346

Luettelo kertomukseen liittyvistä valokuvista on sivulla 5.

Sivu 6 on kaivauksen yleiskartta.

Sivut 15– ovat kertomukseen liittyviä kuvatauluja.

Tiivistelmä

Hyrynsalmen Vonkka II:ssa tehtiin 20 m² kokoinen tasokaivaus kohtaan, jossa edellisenä kesänä oli havaittu koekuopassa tulisija. Alueella oli kolme kivettyä tulisijaa, löytöinä saatiin runsaasti palanutta luuta ja kvartsi-iskoksia sekä keramiikkaa, kivilajiesineiden katkelmia ja piitä. Jonkinlaisen ajoituksen kohteelle antavat löytyneet Sär 1 -keramiikan ja höyhensekoitteisen keramiikan palat. Asuinpaikka jatkuu itään, pohjoiseen ja länteen kaivamattomalle alueelle, sen sijaan etelää kohti löydöt ja värjäätynyt maa vähenivät selvästi.

Kaivauksen esittely

Kaivaus järjestettiin Hyrynsalmen lukion kurssina. Kesällä 1997 paikalla oli tehty koekuoppia, ja yhdessä niistä oli tullut esille kivetty tulisija. Tarkoituksena oli tutkia tämän kohdan ympäristö. Lukion puolesta kaivausta oli järjestämässä FL. Markku Korteniemi. Kaivausta johti Kainuun Museon arkeologi virkatyönään, piirtäjänä oli hum. kand. Leena Manninen. Kaivauksen kuluessa hankaluuksia aiheutti se, että vain osa kaivaukselle ilmoittautuneista lukiolaisista tuli myös paikalle, jälkimmäisellä viikolla kaivauksella oli yksi lukiolainen. Kaivauksen kustannukset maksoi johtajan palkkaa lukuunottamatta Hyrynsalmen kunta. Maastotyöt tehtiin 8.–18.6.

Kohteen sijainti on esitelty vuoden 1997 kaivauskertomuksessa. Tutkittu alue sijaitsee koillinen-lounas-suuntaisen vallin päällä ja kaukkoon laskevassa rinteessä.

Kaivaustekniikka

Kaivauksella käytettiin samaa kiintopistettä ja koordinaatistoa kuin vuoden 1997 kaivauksessa. Kaivausalue paalutettiin normaaliin tapaan 2 x 2 m ruutuihin ja kaivamisessa pyrittiin 10 cm kerroksiin. Löydöt otettiin talteen 1 x 1 m tarkkuudella. Kaivamiseen käytettiin kaivauslastaa.

Koekuopan ympärille avattiin neljä ruutua, ruudut 460–462/216–218 ja etelään, alarinteeseen päin vielä ruutu 458/218. Tutkittava alue oli kooltaan 20 m².

Maalajit ja kulttuurimaa

Maaperä koko Vonkan alueella on hienoa kivetöntä hiekkaa. Tutkitulla alueella oli kiviä, mutta ne olivat kaikki palaneita, mahdollisesti muualta tuotuja nuotiokiviä.

Turpeen alla oli harmaa huuhtoutumiskerros, josta erottui ruudun 460/216 luoteisnurkassa ollut täytemaa-alue. Kyseessä oli sekoittuneelta maalla täytetty kuoppa, joka jatkui koko kaivetun alueen syvyydeltä. Myös ruudun 460/216 länsireunassa oli sekoittuneelta vaikuttanut hiekkaa, jota oli 0,2–0,3 metrin syvyyteen asti.

Muuten alueella tuli huuhtoutumiskerroksen alta näkyviin voimakkaasti värjäytyneitä, lähinnä punaista tai punertavaa hiekkaa. Värjäytyminen oli selvästi vähäisintä eteläisimmässä ruudussa 458/218. Siellä oli pääosin kellertävää hiekkaa, johon liittyi yksittäisiä likamaaläikkiä. Ruuduissa 460–462/216–218 voimakkaasti värjäytyneeseen hiekkaan liittyi yleisesti palanutta luuta, joka oli osaksi niin pienenä silppuna, että sitä oli mahdoton saada talteen. Värjäantynyt maa ulottui pääosin 0,4–0,5 metrin syvyyteen, ruudussa 458/218 jotain läikkiä lukuunottamatta 0,3 metrin syvyyteen.

Tulisijat

Kaivausalue sijoitettiin paikalleen edellisessä koekuopasta esiin tulleen kivetyn tulisijan perusteella. Tämä tulisija oli nyt paalun 462/218 kohdalla. Sen koillispuolella, ruudussa 462/218 oli toinen kivetty tulisija ja lounaispuolella, ruudussa 460/216 kolmannen tulisijan jäännökset.

Läntisin, ruudussa 460/216 sijainnut tulisija oli pienin ja epämääräisin. 0,2–0,4 m syvyydessä oli jonkin verran palanutta kiveä ja nokimaata 0,7–1,0 m läpimittaisella alueella. Kaksi tulisijaa muuta tulivat näkyviin runsaan 0,1 m syvyydessä. Suurimmillaan, 0,3–0,4 m syvyydessä, ne olivat runsaan metrin läpimittaisia palanutta kiveä ja nokimaata sisältäneitä alueita. Ruudun 462/218 tulisija jatkui noin 0,5 m syvyyteen. Toisen kohdalla palaneita kiviä oli myös noin puolen metrin syvyyteen, mutta alla oli vielä 0,5 metrin läpimittainen nokimaa-alue, joka ulottui runsaan metrin syvyyteen. Nokimaan joukossa oli jokunen kvartsi-iskos ja palaneen luun siru. Voimakkain kulttuurimaa ympäröi nimenomaan tätä tulisijaa.

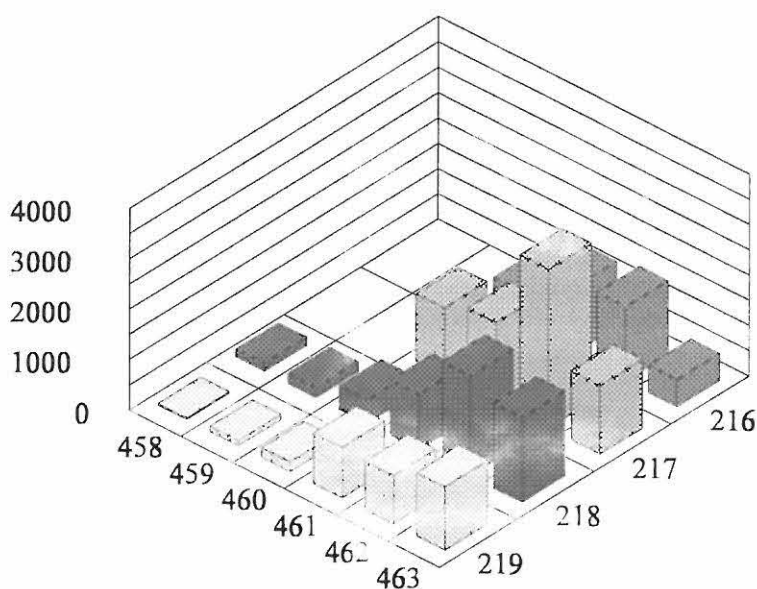
Näiden kahden tulisijan kaakkoispuolella, ruudun 460/218 koillisnurkassa, noin 0,3 m syvyydessä oli 0,3–0,5 m läpimittainen nokimaata ja hiilenpaloja sisältänyt läikkä. Siihen ei liittynyt palaneita kiviä.

Löydöt

Kaivauksessa saadut löydöt on esitetty oheisessa taulukossa. Löytöjen kokonaismäärä, yli 20 kiloa on tutkittuun pinta-alaan nähden suuri. Valtaosa löydöistä on, kuten tavallista, kvartssia ja palanutta luuta. Luetteloinnissa nopean tarkastelun perusteella kvartsista pystyttiin erottamaan vain joitain esineitä. Palaneen luun joukossa oli varsin suuriakin paloja, toisaalta voi-

Laji	Kpl.	Paino g
HIOIMEN KATKELMIA	2	6.20
KIVILAJI-ISKOKSIA	24	74.51
KIVILAJIESINEEN KATKELMIA	13	240.23
KOURUTALTTA	1	12.13
KVARTSI-ISKOKSIA	9276	16390.34
KVARTSIKAAPIMIA	37	206.89
PALANEITA LUUNSIRUJA	22355	3280.89
PII-ISKOKSIA	8	5.75
PIIKAAPIMIA	2	4.95
PUNAMULTAKOKKAREITA	41	2.92
REIKÄKIVEN PUOLIKAS	1	119.44
SAVIASTIANPALOJA	248	160.88

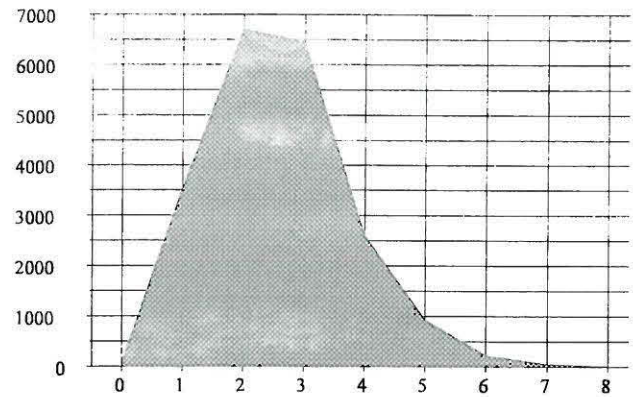
makkaikaimmin värjäätynneen hiekan joukossa oli hyvin paljon aivan pientä luusilppua. Osa palaneesta luusta olikin niin pieninä siruina, että niitä oli täysin mahdoton ottaa talteen. Siten talteen otetun luun määrä on pienempi kuin luun todellinen määrä. Tilanteen selventämiseksi otettiin kaksi maanäytettä, joista käy ilmi hiekassa olleiden luunsirujen todellinen koko ja määrä. Kaivauksessa löytyneet saviaastianpalat ovat suureksi osaksi varsin pieniä.

Löytöjen jakaantuminen kaivausalueella painon mukaan.

Tutkitun pinta-alan pienuuden vuoksi eroja löytölaajien levinnässä on turha etsiä. Löydöt kuitenkin liittyivät tulisijoihin, erityisesti tutkitun alueen keskellä olleeseen tulisijaan, kaikkein selvintä tämä on palaneen luun kohdalla. Eteläisin ruutu 548/218 oli selvästi vähälöytöisin.

Suurin osa löydöistä tuli 0,2–0,3 m syvyydessä ja miltei kaikki 0,1–0,4 m syvyydestä. Joku löytö oli vielä 0,8 m syvyydessä.

Löytöjen jakaantuminen kerroksittain painon mukaan.

31.3.1999

Esa Suominen

Kertomukseen liittyvät kartat

Yleiskartta	1:500	A3	s. 6
Pintavaaituskartta	1:50	A4	s. 7
Taso 1	1:50	A4	s. 8
Taso 2	1:50	A4	s. 9
Taso 3	1:50	A4	s. 10
Taso 4	1:50	A4	s. 11
Taso 5	1:50	A4	s. 12
Pohjavaaituskartta	1:50	A4	s. 13
Profiilikartta, ruutujen 458–462/218 itäreuna lännestä	1:25	A3	s. 14

Kertomukseen liittyvät valokuvat

Kaikki kuvat Esa Suominen 1998. Kainuun Museon luettelonumeroita.

Mustavalkonegatiivit:

- 5960: 1 Kaivausalue paalutettuna. E.
2 Taso 0. SE.
3 Taso 0.NW.
4 Taso 1. SE.
5 Taso 1.NW.
6 Taso 2. SE.
7 Taso 2.NW.
8 Tulisijat ruuduissa 460/216–462/218, taso 2. NE.
9 Taso 3. SE.
10 Taso 3.NW.
11 Tulisijat ruuduissa 460/216–462/218, taso 3. NE.
12 Taso 4. SE.
13 Tulisijat ruuduissa 460/216–462/218, taso 4. NE.
14 Taso 4.NW.
15 Ruutujen 458–462/218 itäprofiili. W.
16 Ruutujen 460–462/216 länsiprofiili. E.
17 Taso 5.NE.
18 Alue peitettynä. NE.

Väridiat:

- 5960: 19 Kaivausalue paalutettuna. E.
20 Taso 0. SE.
21 Taso 0.NW.
22 Taso 1. SE.
23 Taso 1.NW.
24 Taso 2. SE.
25 Tulisijat ruuduissa 460/216–462/218, taso 2. NE.
26 Taso 3. SE.
27 Taso 3.NW.
28 Tulisijat ruuduissa 460/216–462/218, taso 3. NE.
29 Taso 4. SE.
30 Tulisijat ruuduissa 460/216–462/218, taso 4. NE.
31 Taso 4.NW.
32 Ruutujen 458–462/218 itäprofiili. W.
33 Ruutujen 460–462/216 länsiprofiili. E.
34 Taso 5.NE.
35 Alue peitettynä. NE.
36–38 Työkuvia, tasoa 2 kaivetaan.

HYRYNSALMI VONKKA II

ESA SUOMINEN 1998

YLEISKARTTA

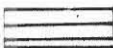
MK 1:500

KP 181 158,11 M MPY

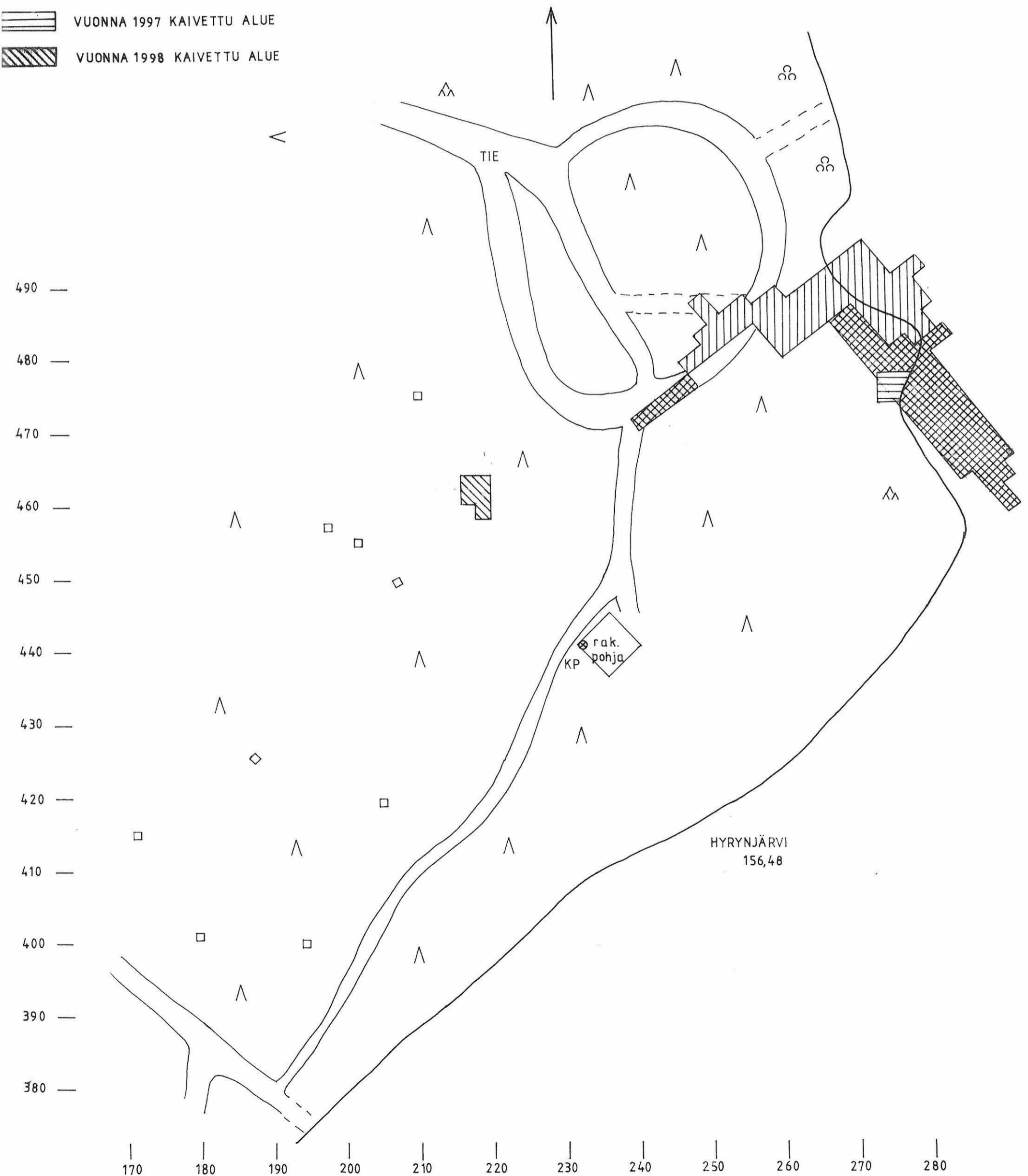
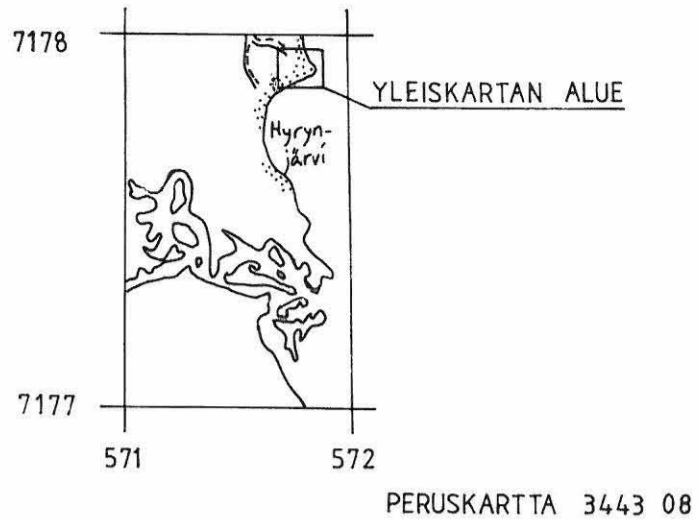
PIIRT. LEENA MANNINEN

 VUONNA 1961 KAIVETTU ALUE

 VUONNA 1976 KAIVETTU ALUE

 VUONNA 1997 KAIVETTU ALUE

 VUONNA 1998 KAIVETTU ALUE

HYRYNSALMI VONKKA II

ESA SUOMINEN 1998

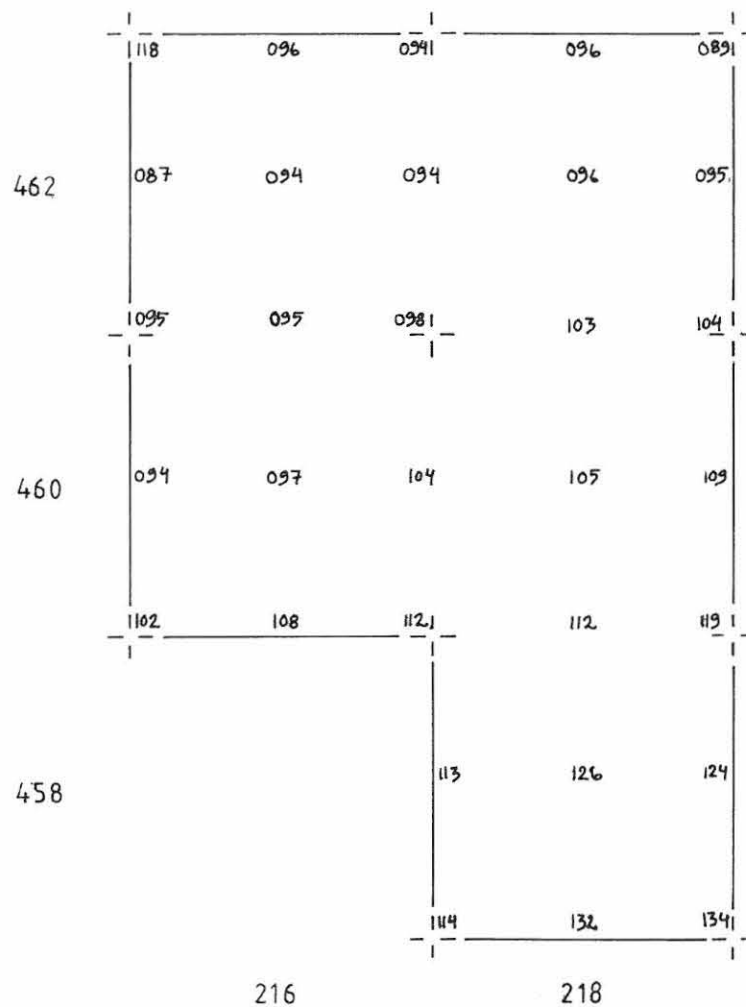
RUUDUT 458/218, 460/216-218, 462/216-218

PINTALUVUT

MK 1:50

KP 181 158,11 M MPY

PIIRT. LEENA MANNINEN

HYRYNSALMI VONKKA II

ESA SUOMINEN 1998

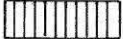

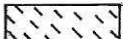
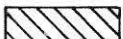

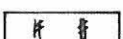

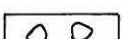
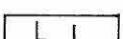
RUUDUT 458/218, 460/216-218, 462/216-218

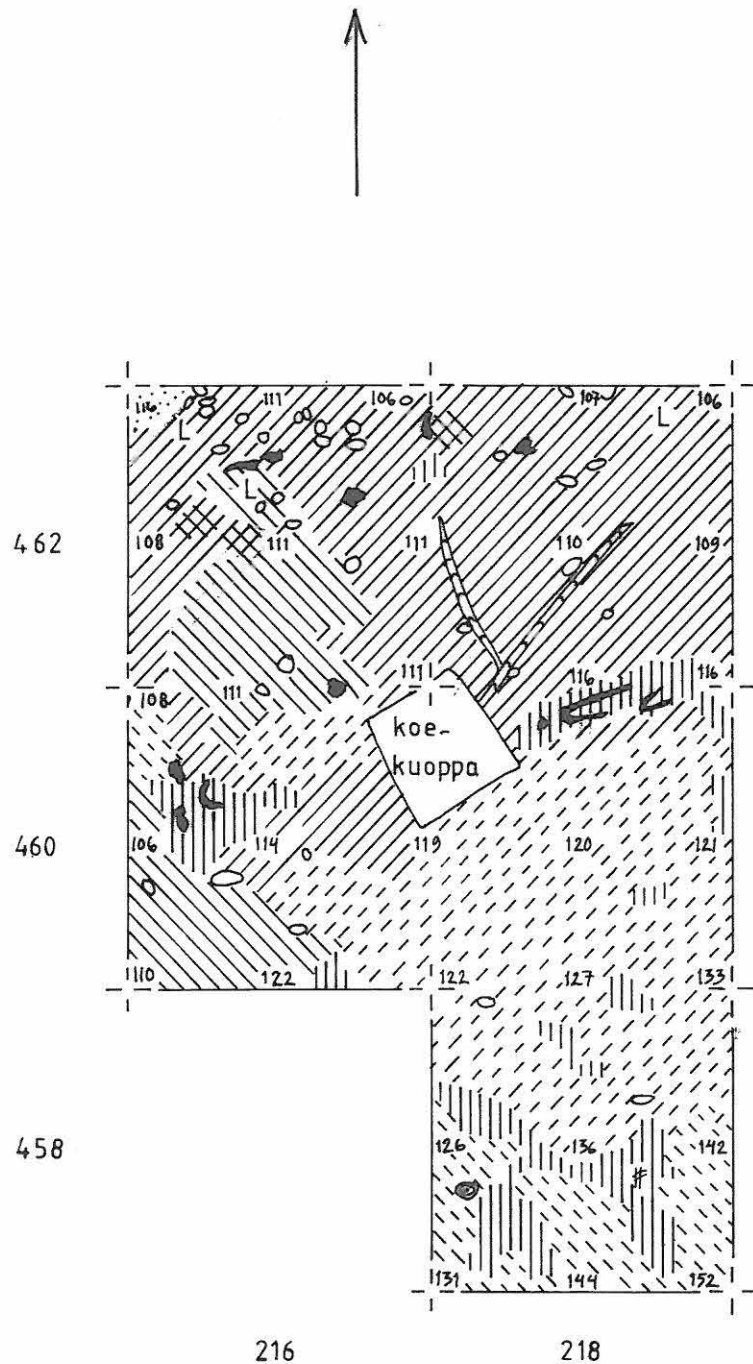
TASO 1

MK 1:50

KP 181 158.11 M MPY

PIIRT. LEENA MANNINEN

	HUUHTOTUNUT MAA
	TÄYTEMAA
	PUNERTAVA LIKAMAA
	PUNAINEN LIKAMAA
	HEIKKO LIKAMAA
	LIKAMAA
	NOKIMAA
	PUNAISEKSI PALANUT MAA
	HIILI
	JUURI, KANTO
	KIVI
	RUNSAASTI LUITA

HYRYNSALMI VONKKA II

ESA SUOMINEN 1998

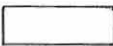

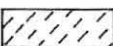

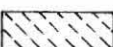

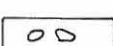

RUUDUT 458/218, 460/216-218, 462/216-218

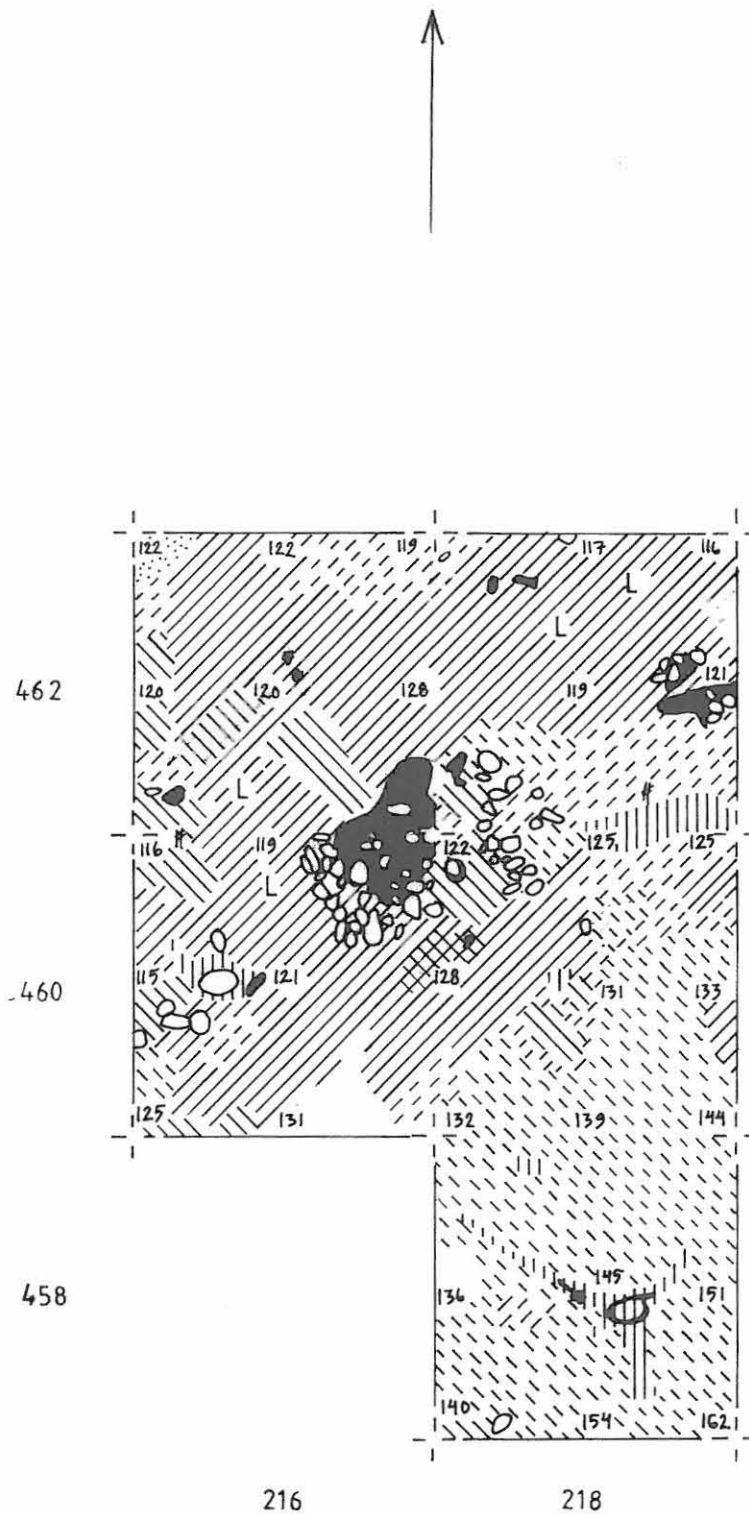
TASO 2

MK 1:50

KP 181 158,11 M MPY

PIIRT. LEENA MANNINEN

- HUUHTOUTUNUT MAA
- TÄYTEMAA
- PUNERTAVA LIKAMAA
- PUNAINEN LIKAMAA
- HEIKKO LIKAMAA
- LIKAMAA
- PUNAISEKSI PALANUT MAA
- NOKIMAA
- HIILI
- KIVI
- RUNSAASTI LUITA
- PUHDAS HIEKKA

HYRYNSALMI VONKKA II

ESA SUOMINEN 1998

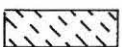

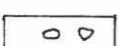
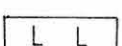
RUUDUT 458/218, 460/216-218, 462/216-218

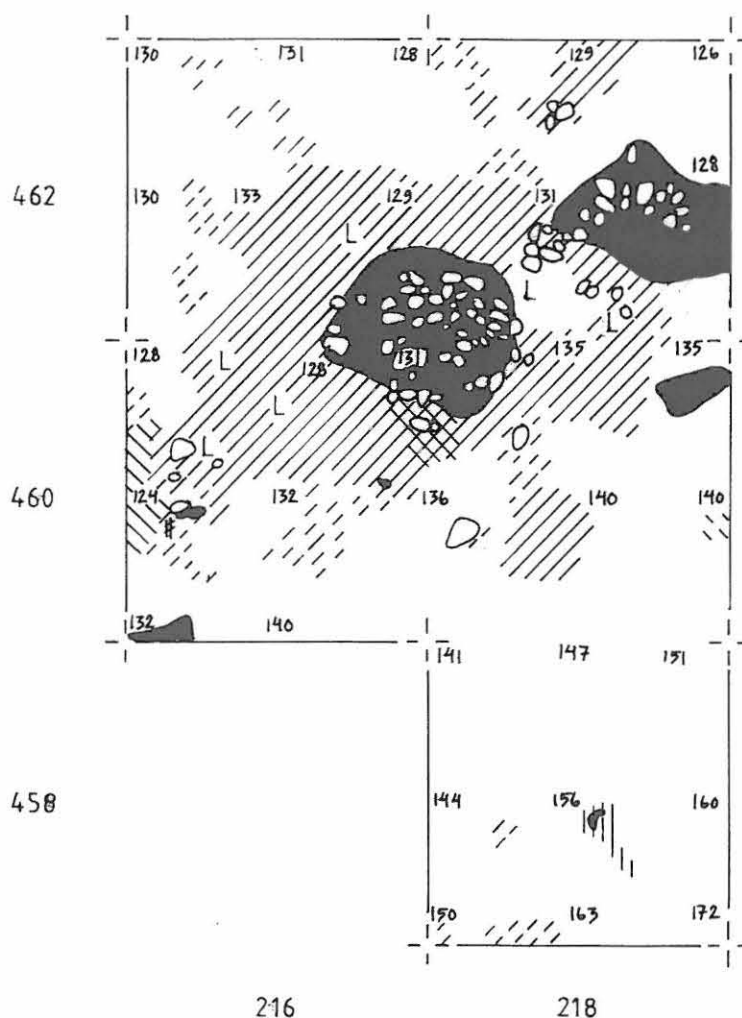
TASO 3

MK 1:50

KP 181 158,11 M MPY

PIIRT. LEENA MANNINEN

- HUUHTOUTUNUT MAA
- PUNERTAVA LIKAMAA
- PUNAINEN LIKAMAA
- HEIKKO LIKAMAA
- LIKAMAA
- PUNAISEKSI PALANUT MAA
- NOKIMAA
- HIILI
- KIVI
- RUNSAASTI LUITA
- PUHDAS HIEKKA

HYRYNSALMI VONKKA II

ESA SUOMINEN 1998

RUUDUT 458/218, 460/216-218, 462/216-218

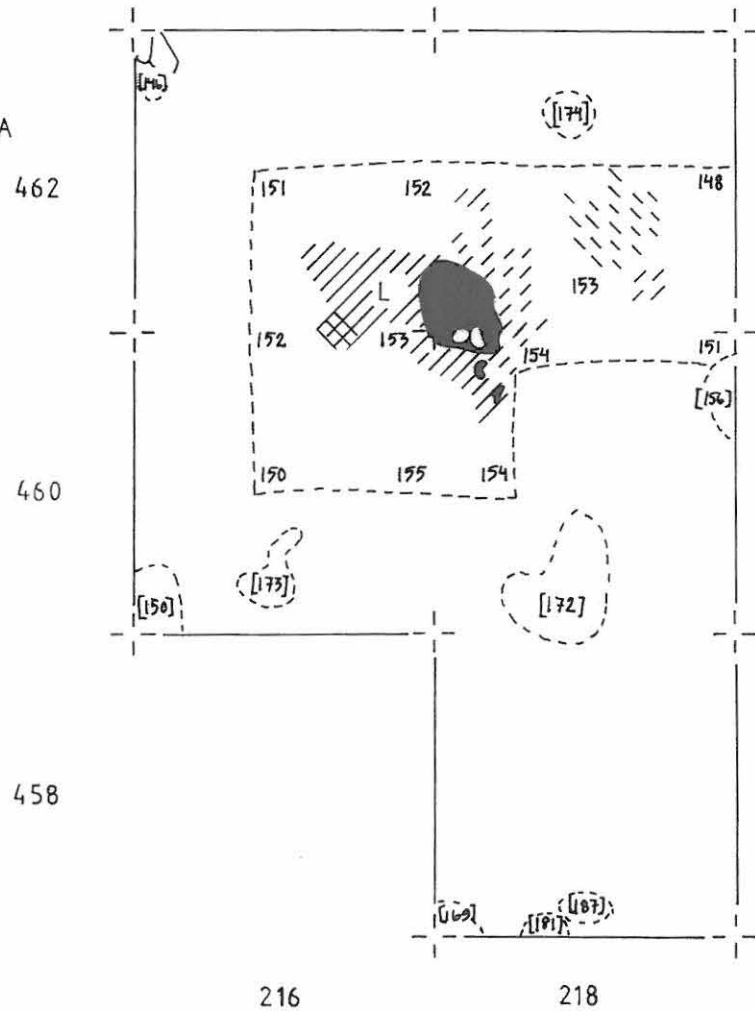
TASO 5

MK 1:50

KP 181 158,11 M MPY

PIIRT. LEENA MANNINEN

- PUHDAS HIEKKA
- PUNERTAVA LIKAMAA
- PUNAINEN LIKAMAA
- HEIKKO LIKAMAA
- PUNAISEKSI PALANUT MAA
- NOKIMAA
- KIVI
- RUNSAASTI LUITA
- KAIVETUN ALUEEN RAJA

HYRYNSALMI VONKKA II

ESA SUOMINEN 1998

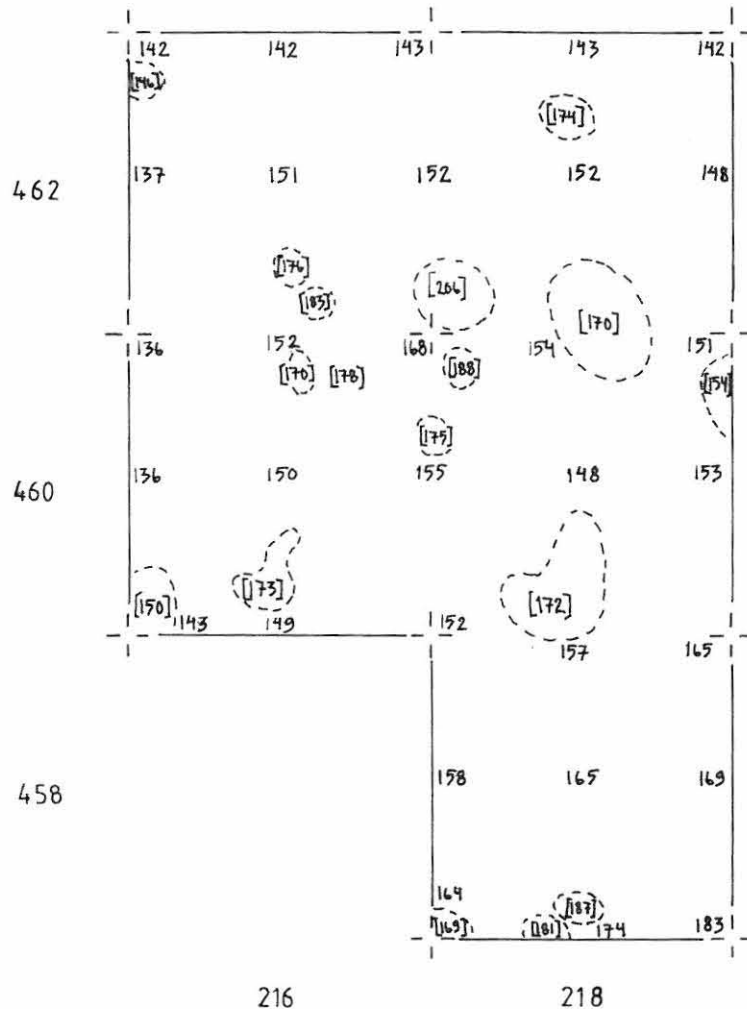
RUUDUT 458/218, 460/216-218, 462/216-218

POHJALUVUT

MK 1:50

KP 181 158,11 M MPY

PIIRT. LEENA MANNINEN

HYRYNSALMI VONKKA II

ESA SUOMINEN 1998

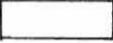
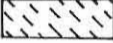
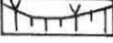
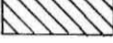
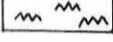
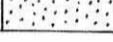
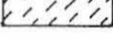

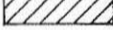
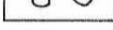
RUUDUT 458-462/218

POHJOIS-ETELÄ SUUNTAINEN PROFIILI LÄNNESTÄ KATSOTTUNA

MK 1:25

KP 181 158,11 M MPY

PIIRT. LEENA MANNINEN

	PUHDAS HIEKKA		HEIKKO LIKAMAA
	TURVE JA HUUHTOUTUNUT MAA		LIKAMAA
	RUOSTEHIEKKA		TÄYTEMAA
	PUNERTAVA LIKAMAA		NOKIMAA
	PUNAINEN LIKAMAA		KIVI

